

Mr. sc. Petar Bačić, asistent
Pravnog fakulteta u Splitu

**PRIDRUŽIVANJE HRVATSKE EUROPSKOJ UNIJI -
IZAZOVI SUDJELOVANJA (četvrti svezak),
Ott Katarina (ur.), Institut za javne financije & Zaklada
Friedrich Ebert, Zagreb, 2006., str. 395.**

Knjiga “Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji - Izazovi sudjelovanja” predstavlja četvrti svezak ovog izdanja koje, u sklopu zajedničkog projekta Zaklade Friedrich Ebert i Instituta za javne financije, čitateljima nastoji rasvijetliti različite aspekte tekućeg procesa hrvatskog pridruživanja Europskoj uniji. Prvi svezak ove knjige tematizirao je pitanja ekonomske i pravne prilagodbe, drugi svezak institucionalne aspekte politike i zakonodavstva, dok je treći svezak naglasak stavio na specifične izazove koji Hrvatsku očekuju u procesu pregovora o pridruživanju. Četvrti svezak, kako se ističe u predgovoru tog izdanja, analizira trenutak suočavanja hrvatskog društva sa stvarnim izazovima transformacije prema standardima EU.

Knjigu čini 13 poglavlja, koja slijede nakon kratkog predstavljanja autora, predgovora, zahvale i uvijek korisnog popisa korištenih kratica. Kao i u prethodnim svescima, i u ovom je prvo poglavlje napisala urednica izdanja Katarina Ott: “Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji - Izazovi sudjelovanja” (str. 1. – 26.). Sljedeće, drugo poglavlje, pod naslovom “Brzo pristupanje ili dobro zastupanje? Procjena iskustva pregovora” (str. 27. – 54.), napisao je Tomislav Maršić. Autorica trećeg poglavlja, pod naslovom “Komuniciranje Europe: izazovi europeizacije komunikacije” (str. 55. – 80.), jest Petra Leppee Fraize. Četvrto poglavlje, pod naslovom “Lobiranje i kanali utjecaja interesnih skupina u proširenoj Europskoj uniji: mogućnosti i izazovi za Hrvatsku” (str. 81. – 106.), napisao je Igor Vidačak. Peto poglavlje “Europsko građanstvo” (str. 107. – 134.) napisala je Snježana Vasiljević. Autor šestog poglavlja, pod naslovom “Euroskepticizam u Hrvatskoj: s onu stranu racionalnosti?” (str. 135. – 154.), jest Aleksandar Štulhofer. Sedmo poglavlje “Analiza troškova i koristi kao čimbenik potpore građana ulasku Hrvatske u Europsku uniju” (str. 155. – 180.) napisali su Dragan Bačić i Ante Šalinović. Ljiljana Kaliterna Lipovčan i Zvezdana Prizmić-Larsen autorice su rada “Kvaliteta življenja, životno zadovoljstvo i osjećaj sreće u Hrvatskoj i europskim zemljama” (str. 181. – 198.), koji čini osmo poglavlje knjige. Deveto poglavlje, pod naslovom “Hrvatska i Lisabonska strategija: približavanje ciljevima” (str. 199. – 226.), napisale su Ana-Maria Boromisa i Višnja Samardžija. Deseto poglavlje “Reforma državnih potpora u Hrvatskoj” (str. 227. – 264.) napisale su Ivana Jović i Marija Kesner-Škreb. Autor jedanaestog poglavlja, pod naslovom “Zdravstvena politika i reforma u Hrvatskoj: kako vidjeti šumu od drveća?” (str. 265. – 308.), jest Dubravko

Mihaljek. Dvanaesto poglavlje “Važnost zaštite okoliša u Hrvatskoj u procesu pristupanja Europskoj uniji” (str. 309. – 332.) napisale su Ivana Vlašić i Mirna Vlašić Feketija. Posljednje, trinaesto poglavlje, pod naslovom “O zaštiti osobito osjetljivih europskih mora i potrebi regionalne suradnje u Jadranskom moru” (str. 333. – 371.), napisao je Davor Vidas. Knjiga na kraju sadrži pojmovnik, popis zanimljivih web adresa, te indeks.

Kao što je i vidljivo iz pregleda sadržaja, ova knjiga sadržava niz zanimljivih tekstova koji tematiziraju raznovrsne probleme s kojima se suočava hrvatsko društvo i dileme koje se u procesu pridruživanja Europskoj uniji otvaraju pred građanima Republike Hrvatske. Na sveobuhvatnost pristupa ukazuje i popis autora među kojima su pravници, sociolozi, politolozi, ekonomisti, ekolozi i psiholozi, zaposleni u različitim znanstvenim ustanovama, državnim tijelima, bankama, itd. Multidisciplinarni pristup osigurao je tako široku bazu za razmatranje specifičnog trenutka u kojem se nalazi Hrvatska, što je neophodno uzevši u obzir kompleksnost procesa pridruživanja. U uvodnom radu “Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji - Izazovi sudjelovanja” urednica izdanja Katarina Ott rezimira rezultate projekta praćenja pridruživanja Hrvatske Europskoj uniji, te identificira ključne teme: položaj Hrvatske u Europi, posebice prema EU i zemljama zapadnog Balkana; problemi gospodarstva, ponajprije u stvaranju novih radnih mjesta; priroda političke elite i stavovi građana, te mogućnosti institucija da se prilagode zahtjevima modernih i otvorenih društava. Pritom Ott posebno naglašava nedostatak pouzdanih statističkih podataka koji bi omogućili i precizniji komparativni prikaz kao veliki problem s kojim se morala suočiti većina istraživača - autora pojedinih poglavlja u ovoj knjizi, a upravo iskustva država koje su zaključile pregovore mogu i moraju biti dragocjene smjernice za Hrvatsku, koja namjerava zatvoriti poglavlja pregovora brže od svih prethodnih kandidatkinja. Upravo u takvom ubrzanom pristupu pregovorima o pridruživanju Tomislav Maršić (“Brzo pristupanje ili dobro zastupanje? Procjena iskustva pregovora”) prepoznaje i moguće opasnosti te predlaže da se, umjesto politike koju naziva “uđimo što prije”, a koja zapravo rezultira skraćanjem perioda potrebnog za ostvarenje neophodnih društvenih reformi, Hrvatska orijentira prema politici “uđimo što bolje” koja, između ostalog, pretpostavlja i aktivniju ulogu parlamenta, odnosno učinkovitiju kontrolu egzekutive kao dominantnog faktora u vođenju pregovora od strane zakonodavne vlasti. Riječ je, dakle o svojevrsnom demokratskom deficitu, a taj je pojam i u kontekstu EU već otprije dobro poznat. No, Petra Leppee Fraize (“Komuniciranje Europe: izazovi europeizacije komunikacije”) ispravno primjećuje da je EU danas uvelike obilježena i tzv. komunikacijskim deficitom, zapravo nedostatkom komunikacije između EU i njenih građana, koja rezultira ozbiljnim posljedicama poput negativnih rezultata više referenduma, niskog postotka izlaska birača na parlamentarne izbore, smanjenja povjerenja građana u institucije EU, itd.

Ono o čemu posebno treba voditi računa u pristupanju Hrvatske Europskoj uniji jest i nesklad između stajališta hrvatske političke elite koja redom zagovara ulazak Hrvatske u EU, te istodobno rastućeg nepovjerenja hrvatskih građana

prema pridruživanju. Podaci govore da je do 2003. godine manje od 20% hrvatskih građana bilo protiv učlanjenja Hrvatske u EU, tijekom 2004. taj je omjer narastao na zabrinjavajućih 40%, da bi u 2005. nastavio s rastom i dosegnuo 50%. Taj popularni euroskepticizam, izraz kojim Aleksandar Štulhofer (“Euroskepticizam u Hrvatskoj: s onu stranu racionalnosti?”) opisuje “stupanj u kojemu hrvatski građani iskazuju nepovjerenje u EU i/ili nesklonost priključenju Hrvatske EU” i koji prema tome ima dvije temeljne dimenzije - nesklonost pridruživanju EU i nepovjerenje u EU, činjenica je kojoj hrvatska politička elita ne posvećuje dovoljno pozornosti. Autor predlaže i određene preporuke čijim bi se pridržavanjem moglo utjecati na smanjenje euroskepticizma: kontinuirano informiranje o Europskoj uniji, procesima integracije i tijeku pregovora; provođenje mjera kojima se unaprjeđuje povjerenje građana u nacionalne institucije; ostvarivanje sociokulturne protuteže nacionalnoj isključivosti.

O gospodarskim problemima i izazovima s kojima se suočava Hrvatska na svom putu prema Europskoj uniji govori se u nekoliko poglavlja, a ovdje ćemo izdvojiti ono koje analizira tzv. Lisabonsku strategiju, kojom je Europsko vijeće 2000. godine postavilo cilj da EU do 2010. godine postane “najkonkurentnije i najdinamičnije gospodarstvo svijeta”. No, ta strategija nije dala željene rezultate, pa je 2005. godine revidirana. Autorice Ana-Maria Boromisa i Višnja Samardžija (“Hrvatska i Lisabonska strategija: približavanje ciljevima”) ističu da ciljevi formulirani u Lisabonu, uz kasnije reforme, doduše ne predstavljaju dodatne kriterije za članstvo u Europskoj uniji (uz tzv. kopenhagenske kriterije), ali ih se ne može niti promatrati izolirano od opće politike EU, te stoga o njima i svaka država kandidatkinja itekako treba voditi računa i postupno ih usvajati. Međutim, autorice upozoravaju da Hrvatska, za razliku od nekih drugih zemalja u procesu pristupanja, nema cjeloviti program za provođenje lisabonskih ciljeva, premda se u određenim usvojenim strateškim dokumentima razrađuju ciljevi i aktivnosti koji su vezani uz provedbu tih ciljeva (velika je podudarnost npr. na polju znanosti i istraživanja). Hrvatska bi svakako trebala pojačati napore u cilju što većeg približavanja ciljevima Lisabonske strategije, pri čemu bi od iznimne važnosti bili upravo razvoj općeg nacionalnog programa te akcijskih planova za pojedina specifična područja.

Spomenutoj Lisabonskoj strategiji dodana je 2001. godine i dimenzija zaštite okoliša, kojoj je unutar Europske unije posljednjih desetljeća bila posvećena velika pažnja. Upravo su problematici zaštite okoliša posvećena i dva rada u ovoj knjizi. Ivana Vlašić i Mirna Vlašić Feketija (“Važnost zaštite okoliša u Hrvatskoj u procesu pristupanja Europskoj uniji”) upozoravaju da država kandidatkinja mora voditi računa o tome da pravna stečevina EU u području zaštite okoliša sadržava više od tri stotine različitih propisa koji se odnose na onečišćenje zraka i vode, kemikalije, zbrinjavanje otpada, biotehnologiju, zaštitu od radioaktivnog zračenja i očuvanje prirodnih izvora, što sve doprinosi da se poglavlje zaštite okoliša smatra za jedno od najsloženijih poglavlja pregovora. Poseban je problem u velikim troškovima usklađivanja sa standardima EU, a Hrvatskoj nedostaju i razrađena financijska strategija, ali i stručna, iskusna uprava koja će upravljati

značajnim sredstvima raspoloživim unutar fondova EU. U Hrvatskoj naravno, a za to ne treba posebna analiza, ima mnogo prostora za napredak u zaštiti okoliša. U tom svjetlu treba promatrati i prijedlog da se Jadransko more proglašeno osobito osjetljivim morskim područjem, što bi zatim omogućilo posebnu zaštitu Međunarodne pomorske organizacije. Naš priznati stručnjak za pravo mora Davor Vidas (“O zaštiti osobito osjetljivih europskih mora i potrebi regionalne suradnje u Jadranskom moru”) ističe da bi za zaštitu Jadranskog mora, kao relativno uskog i plitkog, poluzatvorenog mora, i već stoljećima iznimno važnog plovidbenog i trgovačkog pravca, bilo od velikog značaja da bude proglašeno osobito osjetljivim morskim područjem, jer taj koncept uravnotežuje interese zaštite morskog okoliša s interesima međunarodnog brodarstva i industrije. No, to će biti moguće i ima smisla jedino uz suradnju svih šest jadranskih zemalja (Albanija, BiH, Crna Gora, Hrvatska, Italija, Slovenija).

Ova knjiga svakako predstavlja koristan doprinos analizi do sada ostvarenih napora Hrvatske u procesu pridruživanja Europskoj uniji, ali i anticipiranju izazova koji je na tom putu tek očekuju. Nadamo se pritom da će barem poneki primjerak završiti i u rukama hrvatskih političara.